

וְאָמַר בַּא הַפְּסוּק וְאָמַר תִּשְׁפּוּט, דְּבַעֵי לְחַבְרָא לְהוּ פְּחָדָא,
דְּלֹא יִשְׁתַּכַּח דָּא בְּלֹא דָא, וְהָאֵי שְׁלִימוּ דְדִינָא שְׁצִירָךְ

לחברם יחד צדק ומשפט שלא ימצאו זה בלא זה וזהו שלימות הדין [כט].

הקב"ה משרה שכינתו בין הדיינים

וְכָל כֶּךָ לְמָה הַזְהִירָה הַתּוֹרָה עַל זֶה בְּגִין דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא

שְׂכִיחַ תַּמּוֹן לְפִי שֶׁהַקֶּב"ה יוֹשֵׁב עִם הַדֵּיִינִים בְּדִין וְכִמוּ שֶׁכָּתַב 'וְעִמְךָ בְּדַבֵּר

הַמִּשְׁפָּט'. וּבְגִינֵי כֶּךָ בְּעֵי לְאַשְׁלֵמָא דִּינָא וְלִכְן צִרִיךְ לְהַשְׁלִים אֶת הַדִּין.

בְּגִוּוֹנָא דְאִיהוּ עָבִיד לְתַתָּא, בְּגִוּוֹנָא דִילֵיהּ מִמֶּשׁ עָבִיד

לְעֵילָא כִּי כַעֲיִן שֶׁהַדֵּיִין דֵּן לְמַטָּה כֶּךָ גַּם הַקֶּב"ה דֵּן לְמַעְלָה. וְהָאֵי חָזִי, קִדְשָׁא

בְּרִיךְ הוּא שְׁוֵי כּוֹרְסֵיָא דְדִינָא, בְּשַׁעְתָּא דְדֵיִינֵי יִתְבִּין

וְבֹא וְרָאָה כִּי גַם הַקֶּב"ה מְנִיחַ כִּסֵּא הַדִּין לְמַעְלָה כְּשֶׁהַדֵּיִינִים דְנִים לְמַטָּה, וְהָאֵי הוּא

אור הרשב"י

הדין.

וגם שלפעמים רואה הדיין שהדין מרומה
והתובע משקר אלא שאינו יכול להוכיח את
זה ולפי הטענות הנשמעות לפניו הוא צריך
לחייב את הנתבע אבל הוא יודע בליבו
שהאמת אינה כן ורק אינה ברת הוכחה אז
צריך הוא לדון שלא כפי הדין הנראה לפי
טענותיהם וראיותיהם, וזהו היבור המשפט
עם הדין יחד. [ע"פ אור החמה ממהר"ח¹]

[כט] והענין הוא שלפעמים יראה הדיין
שהעשיר מנצח בדין וירצה לדון במשפט
וברחמים לזכות את העני אל להקל חיובו
לכן הזהירה התורה 'לא תשא פני דל', וגם
'לא תהדר פני גדול' באומרך שראוי להדר
לפניו כי כך מורה המשפט, אלא 'בצדק
תשפוט עמיתך', ללא משוא פנים. אלא שלא
יהיה הענין עד הקצה האחרון שהרי אמרו
חז"ל (ב"מ ל:): לא חרבה ירושלים אלא על
שדנו בה דין תורה ולא עשו לפנים משורת

הלימוד היומי

אליעזר איתן בן תמר – כל הישועות

דְּכַתִּיב וזהו שכתוב, (תהלים ט) **בּוֹנֵן לַמְּשַׁפֵּט כֶּסֶאֱוֹ. וּמִתְּמֹן**
אֶת־תִּקְוַת בּוֹרְסֵיהֶם דְּקִדְשָׁא בְּרִידָה הוּא. ומשם נתקן כסאו של הקב"ה
וּמֵאֵן אֵיהוּ בּוֹרְסֵיהֶם ומהו כסאו. **אֵלֵין אֵינוֹן צֶדֶק וּמְשַׁפֵּט** הם
צדק ומשפט שהם בחינת ז"ן משפט הוא בחינת ז"א וצדק בחינת המלכות שהם כסא לבינה.
הָדָא הוּא דְּכַתִּיב וזהו שכתוב, (תהלים פט) **צֶדֶק וּמְשַׁפֵּט מְכוּזֵן**
כֶּסֶאֱדָה. וּמֵאֵן דְּדָאֵין דִּינָא, בְּעֵי לְמִידָן (ס"א לְמִיתב)
בְּבוֹרְסֵיהֶם דְּמִלְכָא. ומי שדן את הדין צריך לישוב על כסא המלך דהיינו לעשות
עצמו מרכבה לזו"ן **וְאֵי פְּגִים חָד מְנִייהו, כְּאֵלוֹ פְּגִים לְבוֹרְסֵיהֶם**
דְּמִלְכָא ואם אינו דן בצדק ומשפט יחד ופוגם באחד מהם נחשב לו כאילו פגם בכסא
המלך. **וּבְדִין קִדְשָׁא בְּרִידָה הוּא אֶסְתִּלַּק מִבִּינֵיהוּ דְּרִינֵי,**
וְלֹא קָאִים בְּדִינֵיהוּ ואז הקב"ה מסתלק מדיניהם ואינו עומד איתם. **וּמֵאֵי**
אָמַר ומה הוא אומר. (תהלים יב) **מִשׁוּד עֲנִיִּים מֵאֲנַקַת אֲבִיוֹנִים עֲתָה אָקוּם**
יֵאמַר יְהוָה וְגו'. **וְרוּחָא דְּקִדְשָׁא אָמַר** ורוח הקודש שהיא המלכות
עונה לו, (תהלים נז) **רוּחָה עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים** והסתלק מבין הדיינים
האלו שאינם כדאים שתשרה שכינתך ביניהם.

רעיא מהימנא

צריך האדם להוכיח את חברו שחוטא כמו שקב"ה מוכיח את האדם

לֹא תִשָּׂא אֶת אַחִיךָ בְּלִבְבְּךָ הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ

ולא תשא עליו חטא (ויקרא יט) וְגו'. פְּקוּדָא דְא, לְאוֹכְחָא

לְהֵהוּא דְחָטִי מצוה זו להוכיח את החוטא, לְמַחְזִי לִיהּ רְחִימוּ

סְגִיא, דְרַחֲמִים לִיהּ ולהראות לו אהבה גדולה שהוא אוהב אותו ולכן הוא מוכיח

אותו, בְּגִין דְּלֹא יִתְעַנֵּשׂ אִיהוּ ולכן הוא מוכיח אותו כי חס עליו שלא יענש

אח"כ על עוונותיו. דְּהֵא בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא פְּתִיב שהרי אצל הקב"ה

כתוב, (משלי ג) כִּי אֶת אֲשֶׁר יֵאָהֵב יְהוָה יוֹכִיחַ. וּפְמָה

דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֶבֶד וְאוֹכַח לְמֵאן דְרַחֲמִים לִיהּ וכמו

שהקב"ה עושה שמוכיח את מי שהוא אוהב, הֵכִי יוֹלִיף בַּר נֶשׂ מֵהֵהוּא

אַרְחָא, וְיוֹכַח לְחֻבְרִיהּ כך ילמד האדם ממעשיו וידבק בדרכי השי"ת ויוכיח

את חברו. קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמֵאֵי אוֹכַח לְבַר נֶשׂ כיצד מוכיח

הקב"ה לאדם. אוֹכַח לִיהּ בְּרַחֲמֵי בְּסִתְרָא בתחילה מוכיח אותו באהבה

בסתר כמו שיבאר להלן, אֵי יִקְבַּל לִיהּ יְאוּת אם מקבל את התוכחה מוטב.

וְאֵי לָא, אוֹכַח לִיהּ בֵּין רְחִימוּי ואם לא קיבל אז מוכיח אותו בין

אוהביו. אֵי יִקְבַּל יְאוּת. וְאֵי לָא, אוֹכַח לִיהּ בְּאַתְגְּלִיִּיא

לְעֵינֵיהוֹן דְּכֻלָּא אם יקבל התוכחה מוטב ואם לא, מוכיח אותו בגלוי לעיני כולם.

אֵי יִקְבַּל יְאוּת. וְאֵי לָא, שְׂרִי לִיהּ, וְלֹא אוֹכַח לִיהּ אם

הלימוד היומי

אליעזר איתן בן תמר – כל הישועות

מקבל את התוכחה מוטב ואם מקשה ערפו וגם אז אינו מקבל התוכחה מניח אותו השי"ת ולא מוכיחו יותר, **וְשָׁבִיב** (דף 9"1 ע"א) **לִיָּהּ יִיזִיל וְיַעֲבִיד רְעוּתֶיהָ** ועוזב אותו שילך ויעשה כרצונו כמו שכתוב "ולא שמע עמי בקולי וישראל לא אבה לי ואשלחהו בשרירות ליבם ילכו במועצותיהם" (תהילים פא).

הקב"ה מוכיח את האדם בהדרגתיות

בְּקִדְמִיתָא אוֹדַע לִיָּהּ בְּסִתְרָא, בְּגִין לְאוֹכְחָא לִיָּהּ, וְלֹאֲתַעֲרָא לִיָּהּ, דְּלֹא יִנְדַע בִּיהּ בְּרַ נְשׁ

ומבאר שבתחילה מוכיח הקב"ה את האדם שנותן לו יסורים בסתר באופן שלא יודע מהם אדם אחר, כדי להוכיחו ולהעירו שיחזור בתשובה. **וְדָא אִיהוּ בִּינִיָּה לְבִינִיָּה** וזוהי תוכחה בסתר בין השי"ת לבין האדם לבדו. **אִי מְקַבֵּל יָאוּת. וְאִי לֹאוּ, אוֹדַע לִיָּהּ בֵּין רְחִימוּי** אם מקבל האדם מוטב ואם לא אז הוא מוכיח אותו בין אוהביו **בְּזִמְנָא דְכֻהֲנָא רַבָּא הָוָה בְּעֵלְמָא, יְהִיב לִיָּהּ מְרַעִין בְּעַרְסִיָּה** בזמן שהכהן הגדול היה בעולם והיה מכיר את חטאיו על ידי הציץ, היה נותן לו הקב"ה מחלה שיצטרך ליפול למשכב על מיטתו, **וְאֲתוּ רְחִימוּי דְקֻדְשָׁא בְּרִידָה הוּא, וְאוֹדַעֵן לִיָּהּ, אִי אִית בִּיהּ חוֹבָא דִּיִּיתוּב מְנִיָּה, וְלַעֲיִין בְּמִלְיָה** והיו באים הכהנים אוהביו של הקב"ה לבקרו, ומודיעים לו אם יש בו איזה חטא שצריך לשוב ממנו ולעייין ולפשפש בדרכיו. **אִי מְקַבֵּל יָאוּת** אם מקבל האדם את התוכחה ושב בתשובה מוטב, **וְאִי לֹאוּ**